

ZÁPIS

Zápis z obhajoby disertační práce

Studentka: Kateřina Vašků
Datum narození: 28. 7. 1982
ID studia: 289160
Studijní program: Filologie
Studijní obor: Anglický jazyk
Název práce: „Lexical idioms in English“
Jazyk práce: angličtina
Jazyk obhajoby: angličtina
Školitel: prof. PhDr. Aleš Klégr
Oponenti: prof. PhDr. František Čermák, DrSc.
doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.
Datum obhajoby: 12. 9. 2018
Místo obhajoby: FF UK, nám. Jana Palacha 2, Praha 1, týmová studovna
Termín: řádný
Předseda komise: prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.
Přítomní: doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc; PhDr. Gabriela Brůhová, PhD.; prof. PhDr. František Čermák, DrSc.; prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.; prof. doc. PhDr. Libuše Dušková, DrSc.; Prof. PhDr. Eva Hajičová, DrSc.; prof. PhDr. Aleš Klégr; PhDr. Pavlína Šaldová, Ph.D.

13:04 Předseda komise prof. PhDr. Jan Čermák, CSc. zahájil obhajobu, představil sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Omluvil doc. Pípalovou, kvůli předsedání jiné komisi. Přítomným pak představil studenta.

13:05 Školitel seznámil přítomné stručně se svým hodnocením studentova studia a jeho disertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření. Zmínil zejména složitost zvoleného tématu.

13:09 Studentka seznámila přítomné s tezemi své disertační práce a zmínila následující:

Nejprve popsala, co jsou lexikální idiomy a uvedla jejich příklady. Dále uvedla hlavní zdroje pro teoretickou část své práce: Cowie (1988), Howarth (1998) a Čermák (2007a). Zmínila, že teoretický popis daného tématu se v literatuře objevuje jen zřídka. Na základě svého výzkumu se snažila zodpovědět otázky, zda je vhodné studovat anomální kombinatoriku uvnitř slova a ve frazeologii, zda jsou všechny typy analyzovaných anomálií stejně důležité při definování lexikálních idiomů, zda existují ještě nepopsané typy lexikálních idiomů, zda existují formální kategorie lexémů, které jsou buďto více či méně typické mezi lexikálními idiomy, a konečně také, zda je možné identifikovat specifické kategorie lexikálních idiomů v závislosti na míře idiomaticnosti, kterou vykazují. Uvedla, že z metodologického hlediska se její práce zakládala na dvojí analýze – kvantitativní (na vzorku z BNC) a kvalitativní (na vzorku z OED). První část analýzy sloužila ke zhodnocení celkového stavu v angličtině, kdy na náhodně vybraném vzorku 1000 lemmat zkoumala všechny tři typy anomálií. Cílem bylo popsat rysy charakteristické pro

angličtinu za použití kritérií z práce Čermáka (2007a), aplikovaných tentokrát na angličtinu. Výstupem první části analýzy byla kategorizace komplexních lexémů a kvantitativní data.

Druhá část analýzy byla provedena na vzorku 500 lexémů získaných z OED. Tato část analýzy se zaměřila na nejprototypičtější typy anomálií. Cílem této analýzy bylo najít, popsat a v rámci lexikálních idiomů ukotvit systematické a prototypické příklady sémantických anomálií a dále také popsat ostatní typy anomálií. Představení této části analýzy bylo založeno na třech tabulkách, které popisovaly podtypy sémantických anomálií, typy formálních a kolokačních anomálií a podtypů lexikálních idiomů z hlediska slovo tvorby. Své vystoupení studentka zakončila shrnutím závěrů, ke kterým dospěla, a to zejména zjištěními, že pro lexikální idiomy je nejdůležitější sémantická anomálie, že v angličtině jsou lexikální idiomy nejčastěji kompozita, a že oproti češtině se v angličtině u lexikálních idiomů skoro nevyskytuje expresivní složka u jejich komponentů a nakonec že je skutečně možné studovat jednoslovné lexémy v rámci frazeologie.

13:40 Oponentka doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc. seznámila přítomné s hlavními body svého posudku se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě a předběžně ji klasifikuje jako „prospěla“.

13:45 Oponent prof. PhDr. František Čermák, DrSc. seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě a klasifikuje ji předběžně jako „prospěla“.

13:52 Studentka reagovala na posudky oponentů a na otázky, které ve svých posudcích položili:

Reakce na otázky z posudku oponentky doc. PhDr. Ivany Bozděchové, CSc.

Studentka reagovala především na poznámky ohledně známek váhavosti a nejistoty v její práci v souvislosti s přístupy k pojetí lexikálních idiomů a prezentací výsledků – studentka přiznala, že si snažila udržovat odstup (např. se bránila dát jasné kvantitativní výsledky počtu lexikálních idiomů). Do budoucna se vyjádřila, že by bylo vhodnější prezentovat výsledky sebevědoměji. Dále se vyjádřila k poznámce, že se spoléhala při posuzování anomálií na intuici – vysvětlila, že ač intuice při posuzování určitě hrála roli, měla daný jasný postup vyhledávání významů.

Další otázka se týkala toho, zda studentka považuje analogii za základní vztah, na jehož základě anomálie hledala, a jak nahlížela na konverzi. Na tuto otázku studentka odpověděla, že do vzorku nezařazovala slova, která neměla nějaký specifický sufix (charakteristický znak). Co se týče kompozit vzniklých z frázových sloves, nebyla se studentka dle svých slov s to přiklonit k jednoznačnému řešení. Existují dva přístupy a každý z nich má svá pro a proti a je vhodný v jiné situaci (pedagogické využití vs. výzkum).

Poslední komentář doc. Bozděchové se týkal skutečnosti, že i když byl v práci primárně uplatňován synchronní přístup k analýze lexikálních idiomů, v některých částech práce se objevuje i přístup diachronní. Studentka na tento komentář reagovala tak, že synchronní pohled je založen na diachronním a v určitých případech je nebylo možné oddělit.

Reakce na otázky z posudku oponenta prof. PhDr. Františka Čermáka, DrSc.

Oponent zmínil, že studentka ve své práci neposkytla kompletní kvantitativní výsledky. To studentka vysvětlila tak, že se snažila téma definovat především kvalitativně, i když přiznává, že kvalitativní výsledky jsou důležité. Ucelené kvantitativní výsledky bude možné předložit, kvůli složitosti daného tématu, spíše až na základě navazujícího výzkumu. Dále uvedla, že proto, aby bylo možné přesná kvantitativní data dodat, bude třeba se nejdříve vypořádat s několika problémy a šedými zónami, na které při svém výzkumu narazila.

Dále se oponent zeptal, do jaké míry podléhá tvoření sémantice/inovaci v kolokační stránce. Studentka na otázku reagovala uvedením několika příkladů, na kterých ukázala odlišné stupně idiomatičnosti např. „airport“ (lexikální idiom s významným kolokačním aspektem), „mouthwatering“ (idiom, přenesený význam na jinou část).

14:07 Oponenti se vyjádřili k vystoupení studenta.

Profesor PhDr. František Čermák, DrSc. reagoval na poznámku studentky, že plánuje další výzkum a ocenil její pohled na věc, který není černobílý. Zhodnotil také praktickou stránku práce a zmínil, že výsledky by byly vhodné pro pedagogické využití. Zmínil také, že tomuto tématu se věnují i lingvisté v zahraničí (Itálie, Německo), ale výzkum dle něj není systematický.

Docentka PhDr. Ivana Bozděchová, CSc. navrhla studentce zaměřit se do budoucna na komparativní výzkum mezi češtinou a angličtinou.

14:12 Předseda komise zahájil diskusi.

V následné diskusi vystoupili:

prof. PhDr. Eva Hajičová, DrSc.

Jaký byl postup při výběru lemmat („randomly chosen“)?

Reakce studentky: V korpusu si vytvořila frekvenční seznam lemmat (min. frekvence 13 výskytů) a vyřadila autosémantika.

prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.

Jak se pracovalo s anomálií ve vzorku z OED?

Reakce studentky: Vzorek z OED bylo třeba manuálně analyzovat, byla vyřazena slova vypůjčená v komplexní formě. Studentka také zmiňuje nevýhodu výskytu pojmenování nových pojmů, termínů. Tyto bylo nutné vyřadit.

prof. PhDr. Aleš Klégr

Do jaké míry se dá ztotožnit lexikalizace a idiomatizace - je to totéž? Nebo ne?

Konkrétně slovo „ machine gun“ – je to tautologie? Jak to studentka popisovala?

Reakce studentky: Řídila se hlavně slovníkovými hesly.

prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.

Studentka rozlišuje formální a gramatickou anomálii – je zde ještě nižší hierarchizace?

Reakce studentky: Ne. Gramatická anomálie je typem formální anomálie.

prof. doc. PhDr. Libuše Dušková, DrSc.

Komentuje formální anomálii – konkrétně „splinters“, které jsou popsány jako nová kategorie, ale nejsou v práci jako samostatná kategorie uvedeny.

Reakce studentky: Uvedla „splinters“ mezi ostatními formálními anomáliemi.

PhDr. Gabriela Brůhová, PhD.

Jaký je rozdíl mezi formální anomálií a sémantickou anomálií?

Reakce studentky: Záleží na produktivitě sufixů.

prof. PhDr. Aleš Klégr

Komentuje, že produktivní a neproduktivní jsou relativní pojmy a je složité zjistit, zda je něco produktivní/neproduktivní definitivně.

Reakce studentky: V tomto směru hlavně vycházela z knihy English word-formation (Bauer, 1983).

prof. PhDr. František Čermák, DrSc.

Objevila se ve zkoumaných datech prefixace?

Reakce studentky: V datech bylo více kompozit. Většina prefixů je produktivních a takový typ ve svých datech nenašla.

prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.

Pokládá otázku ohledně diachronního aspektu pod mathesiovským kontrastem (etymologického a izolačního principu). V případě slov spadajících do kategorií 1 a 2 je vidět do jaké míry se primární smysl udrží. Na dalších slovech je vidět posun na základě elipsy.

Reakce studentky: Toto byla pravda hlavně v případě exocentrických odvozených slov.

14:26 Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

14:30 Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby: hlasovalo se pomocí hlasovacích lístků, počet členů komise 6, přítomno členů komise 6, kladných hlasů 6, záporných hlasů 0. Obhajoba disertační práce byla klasifikována jako „prospěla“.

Zapisovatel: Veronika Raušová

Jméno a podpis předsedy komise:

Prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.

Jméno a podpis dalšího člena komise:

PhDr. Pavlína Šaldová, PhD.